

Column

Peter Koomen Einsteins bij

Als de bij verdwijnt, gaat de mensheid binnen vier jaar te gronde. Albert Einstein heeft het gezegd, dus is het waar. De zin wordt de laatste tijd veel in de pers geciteerd, want het gaat niet goed met de honingbij. Jammer dat Einstein niet meer leeft. Anders had hij kunnen verklaren of hij het echt gezegd heeft (hij heeft het in elk geval niet gepubliceerd), en als dat al zo is, waarom. Een Amerikaanse advocaat zou namelijk korte metten maken met zo'n uitspraak.

'Meneer Einstein, wat is uw beroep?' 'Medewerker van een octrooibureau.'

'U bent dus geen imker?' 'Nou, nee. In mijn vrije tijd publiceer ik artikelen over het verband tussen energie en massa. Daar komt nogal wat tijd bij kijken.'

'Bent u lid van een entomologische vereniging?' 'Wat is dat?'

'Bent u dan misschien lid van een botanische of ecologische organisatie?' 'Nee, moet dat dan?'

'Ik constateer dat het vergaren van kennis over bijen en insecten casu quo bestuiving geen hobby van u is.' 'Dat klopt.'

'Hoe komt u dan bij uw uitspraak over bijen?' 'Tja, ik had een beetje zitten rekenen, want dat doe ik graag, en toen dacht ik...'

'Meneer Einstein, bent u theoloog?' 'Nee.'

'Kunt u de volgende zin hardop voorlezen.' 'God dobbelt niet.'

'Van wie is die uitspraak?' 'Van mij.'

varkens- of runderpest. Als je dan overschakelt op veel geiten, krijgen ze Q-koorts. Dus schakelen boeren nu over op veel mozzarella-buffels en parelhoenders, want die zijn tenminste nooit ziek. Raad eens wat er binnen tien jaar gaat gebeuren. Het lag dus eigenlijk in de lijn der verwachtingen dat het met de honingbijen nog eens flink mis zou gaan. Nog een geluk voor de imkers dat het zo lang geduurd heeft, en voor ons dat de 'bijenziekte' niet besmettelijk is voor mensen.

Stel nu eens dat het echt zou gebeuren, dus dat de honingbijen zo ziek en besmettelijk werden dat ze massaal geruimd moesten worden en de rest binnen moest blijven. Ging de mensheid dan te gronde, al dan niet binnen vier jaar? Lijkt me sterk. Het menselijk stapelvoedsel bestaat uit windbestuivers (rijst, maïs, tarwe) en ongeslachtelijke voortplanters (aardappels). Komt geen bij bij kijken. Kasgroenten worden al vaak door hommels bestoven, want die doen dat veel efficiënter (de bijentelers zullen dus massaal overstappen op de hommelfok, tot dat ...). De open fruitteelt zal wel wat te lijden hebben, maar ik verwacht geen 100% terugval. Tussen de ruim 350 Nederlandse soorten wilde bijen zitten er vast wel een paar die het bestuiven van hun grote concurrent over willen nemen. Het zal een paar jaar duren voordat ze op aantal zijn en misschien moeten we ze een beetje helpen met nestgelegenheid in de vorm van gaatjesblokken en zandbakjes. Dan gebeurt dat tenminste ook eens een keer op grote schaal. Het resultaat is dan misschien een lagere opbrengst in kilo's, maar verkregen met minder gesleep met bijenkasten en met een veel lagere kans op uitval door ziekte. Klinkt eigenlijk zo gek nog niet.

Foto: Peter Koomen

... als de bij verdwijnt gaat de mensheid binnen vier jaar te gronde zou Einstein hebben gezegd ...

'Staat u nog steeds achter die uitspraak?' 'Nou nee, gezien de huidige stand van de kwantummechanica moet ik aannemen dat God wel degelijk dobbelt.'

'U doet dus vergaande uitspraken buiten uw vakgebied, die u, niet geheel onlogisch, achteraf moet intrekken?' 'Uh, ja.'

'Wanneer gaat u uw uitspraak over bijen terugtrekken?'

Arme Einstein. Als hij het gezegd heeft, bedoelde hij het waarschijnlijk goed, als hij tenminste alle bijen bedoelde. Als hij het alleen over de honingbij had, vind ik hem minder sympathiek. Honingbijen zijn gewoon landbouwhuisdieren. Ze kunnen zich in Nederland alleen maar in grote aantallen handhaven dankzij de goede zorgen van imkers. Echter, over het algemeen is het houden en rondslepen van grote aantallen van dezelfde soort landbouwhuisdier vragen om ongelukken. Als je dat doet met veel kippen, varkens of koeien, krijgen ze vogel-,

Zelfs als alle bijen op zouden houden te bestaan, zou het nog niet hopeloos zijn. Er zijn in het insectenrijk nog vele andere potentiële groente- en fruitbestuivers voorhanden: vliegen, kevers, thripsen, oorwormen, mijten, spinnen, etc. Op dit moment komen ze nauwelijks aan de bak, maar wie weet wat er gebeurt als de concurrentie wegvalt.

Ik vrees dat Einstein geen gelijk had met zijn uitspraak over bijen, als hij die gedaan heeft natuurlijk. Laten we hopen van niet, want anders heeft hij misschien wel meer vreemde dingen gezegd. Weten we bijvoorbeeld echt heel zeker dat E gelijk is aan mc^2 ? Als dat niet zo is, zijn de consequenties daarvan erger dan van het verdwijnen van 'de bij'.

Peter Koomen is conservator van Natuurmuseum Fryslân, p.koomen1970@kpnmail.nl